

ХАРАКТЕРИСТИКА МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

План лекції

- Маркетингове середовище.
- Макросередовище
- Мікросередовище
- Внутрішнє середовище підприємства

Маркетингове зовнішнє середовище підприємства - сукупність діючих за межами компанії, суб'єктів і сил, які впливають на здатність компанії досягти свої цілі.

Макросередовище - це фактори, які впливають на фірму та її мікросередовище і які вона не може контролювати.

Мікросередовище - є частиною загального середовища та поєднує суб'єктів, які мають безпосереднє відношення до підприємства та його можливостей з обслуговування споживачів, являється слабо контрольованим.

Внутрішнє середовище - місія, цілі фірми та засоби їх досягнення, маркетингова і кадрова політика, організаційна структура, інформаційна система) є контрольованим фірмою.

ФАКТОРИ МАКРОСЕРЕДОВИЩА МАРКЕТИНГУ

Соціально-культурні Демографічні

Демографічна ситуація:

- ♦ Вікова структура населення
- ♦ Розподіл за статтю, національністю
- ♦ Народжуваність і смертність
- ♦ Доходи, рівень освіти
- ♦ Регіональні міграції населення

Соціально-культурні

- Суспільні цінності (мовні культурні традиції)
- ♦ Прийняті норми поведінки, моралі, модель сексуальної поведінки

Економічні

Макроекономічні фактори:

- ♦ Тенденції зміни ВВП
- ♦ Рівень інфляції
- ♦ Рівень безробіття
- ♦ Банківський відсоток на вклади населення
- ♦ Середній попит на душу населення
- ♦ Регулювання грошової маси
- ♦ Система оподаткування
- ♦ Митні тарифи
- ♦ Вартість енергоресурсів
- Доходи споживачів:**
  - ♦ Система доходів і витрат на сім'ю
- ♦ Тривалість робочого дня
- ♦ Структура вільного часу

Політико-правові

♦ Законодавче регулювання економічної діяльності

- ♦ Антимонопольне регулювання
- ♦ Законодавча база податкового регулювання
- ♦ Спеціальні стимули
- ♦ Ставлення до іноземних компаній
- ♦ Трудове законодавство
- ♦ Рівень корумпованості органів влади
- ♦ Вплив суспільних організацій

Технологічні

♦ Рівень розвитку науки і техніки

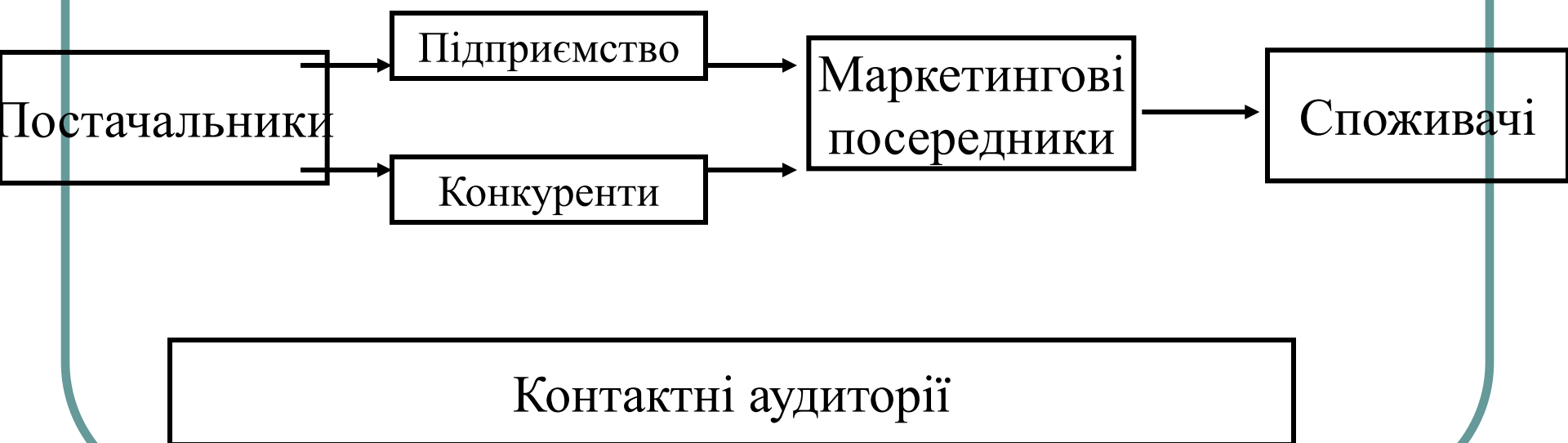
- ♦ Темпи науково-технічного прогресу
- ♦ Державне регулювання наукових досліджень
- ♦ Кваліфікація робочої сили
- ♦ Технологічні нововведення
- ♦ Вплив екологічних факторів

Природно-географічні

Кліматичні умови:

- ♦ Інфраструктура регіону (розподіл за економіко-географічними регіонами)
- ♦ Забезпеченість енергією, корисними копалинами
- ♦ Якість ґрунту, повітря, води
- ♦ Забруднення довкілля

ФАКТОРИ МІКРОСЕРЕДОВИЩА МАРКЕТИНГУ

Типи посередників

- **торгові посередники** (гуртова, роздрібна торгівля)- забезпечує зручність місця, часу та процедури придбання товарів споживання.
- **агентства по наданню маркетингових послуг** (рекламні агентства, дослідні компанії) – допомагають досягненню цілей компаній і просуванню товарів на ринок.
- **фірми по організації товароруху** (транспорт, складські приміщення) - допомагають переміщенню товару від виробника до споживача.
- **фінансові установи** (страхові компанії, банки) - фінансують угоди і страхують ризики пов'язані з купівлею- продажем товарів.

Типи ринків споживачів

- *Споживчий ринок* - окремі особи й домогосподарства, що купують товари й послуги для особистого споживання.
- *Ринок виробників* - організації, що купують товари й послуги для використання їх у процесі виробництва.
- *Ринок проміжних продавців* - організації, що купують товари й послуги для наступного перепродажу їх із прибутком для себе.
- *Ринок державних установ* - державні організації, що купують товари й послуги або для подальшого їх використання в сфері комерційних послуг або для перепродажу цих товарів і послуг тим, хто в них потребує.
- *Міжнародний ринок* - покупці зарубіжних країн, включаючи закордонних споживачів, виробників, продавців і державні установи.

Контактні аудиторії – будь-яка група, що проявляє реальний або потенційний інтерес до організації або впливає на її здатність досягати поставлених цілей.

- *Фінансові кола*- банки, інвестиційні компанії, брокерські фірми фондової біржі, акціонери.
- *Контактні аудиторії засобів інформації* - газети, журнали, радіостанції й телецентри.
- *Контактні аудиторії державних установ*. Керівництво повинне обов'язково враховувати все, що відбувається в державній сфері, домагатися більше доброзичливих законів.
- *Місцеві контактні аудиторії*. Будь-яка фірма має справу з місцевими контактними аудиторіями, такими, як околиці жителі й общинні організації.
- *Внутрішні контактні аудиторії* - власні робітники та службовці, добровільні помічники, керівники, члени ради директорів.

Внутрішнє середовище фірми

- **Цілі:**
  - Загальна стратегічна мета компанії
  - Цілі маркетингу
- **Ресурси:**
  - Фінанси
  - Виробничі потужності і їх гнучкість
  - Маркетинг переваги
  - Кадри
- **Структура:**
  - Тип управління
  - Взаємодія різних підрозділів
  - Роль маркетингу

Конкуренція (від лат. *conscire* — бігти до мети) — це властиве товарному виробництву змагання (боротьба) між окремими господарюючими суб'єктами (конкурентами), зацікавленими у

Функції, які виконує конкуренція в ринкових умовах:

- визначення ринкової вартості товарів;
- стимулювання впроваджень досягнень науково-технічного прогресу;
- вибір найбільш ефективних форм власності та господарювання;
- вплив на формування ефективних ринкових організаційних структур.

Види конкуренції

Ознака	Вид	Характеристика
за родовою ознакою	Вільна	— це змагання між значною кількістю відносно невеликих підприємств
	Монополістична	між підприємствами, які утворилися внаслідок концентрації виробництва.
Залежно від меж взаємозамінності продукції	конкуренція торгових марок	між підприємствами, які пропонують подібні продукти (послуги) тим же цільовим групам покупців за тими ж цінами);
	галузева конкуренція	між підприємствами, що працюють в одній галузі
	формальна конкуренція	між підприємствами, які пропонують продукцію, покликану надати одні і ті ж послуги
	загальна конкуренція	між різноманітними підприємствами, що борються за гроші однієї і тієї ж групи споживачів
За головними формами прояву конкуренція поділяється	цінову	Цінова конкуренція може бути прямою (безпосереднє зниження цін та широке інформування про це) і непрямую (введення на ринок нового товару за цінами старого (попередньої моделі)).
	товарну	Товарна конкуренція поділяється на функціональну (між різними товарами, які задовольняють одну і ту саму потребу), видову (між товарами, призначеними для задоволення однієї і тієї ж потреби, але які відрізняються суттєвими параметрами) і предметну (між ідентичними товарами різної або навіть однакової якості), монопрофільну (по одному виду товару) і поліпрофільну (по декількох товарах).

Види конкурентів

- бажання-конкуренти;
- товарно-родові конкуренти;
- товарно - видові конкуренти;
- марки -конкуренти.

Типи конкуренції (ринку)

Монополія – тільки один виробник конкретного товару.

Монополістична конкуренція – декілька виробників пропонують різні види товарів за різними цінами.

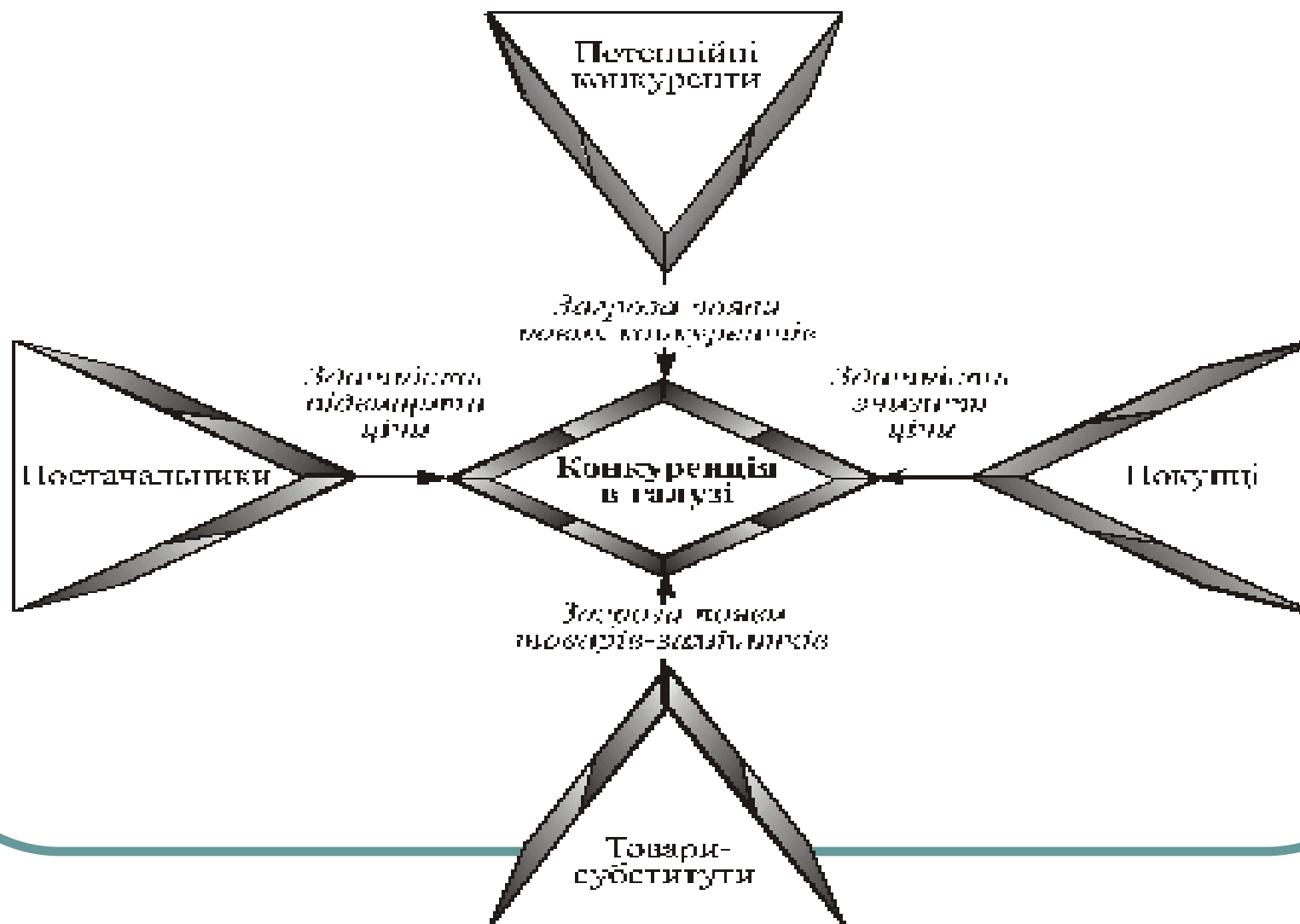
Олігополістична конкуренція – декілька великих виробників одного товару, які контролюють ринок.

Чиста конкуренція – велика кількість виробників пропонують однакові товари.

Чинники, які визначають інтенсивність конкуренції в галузі:

- велика кількість конкурентів або приблизна рівність їх сил;
- повільні темпи зростання галузі;
- високий рівень постійних витрат або вартості товарно-матеріальних запасів;
- відсутність умов для диференціації діяльності;

Аналіз конкурентного середовища

Оцінка конкурентів підприємства

Показники	Конкуренти		
	А	Б	В
Якість продукції			
Доступність продукції			
Технологічна допомога споживачеві			
Торговий персонал			
Сервіс			
Поінформованість споживачів			
...			

Оцінки: В — відмінно, Д — добре, З — задовільно, П — погано.

Оцінюючи конкурентів підприємства, слід також розглянути три характеристики їх:

- частка ринку;
- міра популярності підприємства (процент споживачів, які без вагання першим називають дане підприємство);
- «частка серця споживачів» (міра лояльності споживачів — процент тих, які віддають перевагу продукції даного підприємства).

Характеристика показників, які використовуються в аналізі конкуренції на ринку товарів (послуг) фірм

Показник	Позначка	Зміст
1	2	3
Об'єм ринку	V_m	Визначається сукупними ресурсами всіх фірм, які є на ринку, який аналізується.
Динаміка ринку	T_m	Характеризує річний темп росту ринку, який розглядається у цінах, зіставляються.
Інтенсивність конкуренції за динамікою ринку	U_t	Характеризує можливості росту фірми без зіткнення з інтересами конкурентів
Інтенсивність конкуренції за рентабельністю ринку	U_r	Характеризує співвідношення попиту і пропозиції на ринку. Чим вище рентабельність ринку, тим більше попит перевищує пропозицію і вплив конкурентів слабше.
Рентабельність ринку	R_m	Визначається як відношення сукупного прибутку до його сукупного потенціалу.
Ринкова частка фірми	S	Визначається як відношення об'єму ресурсів даної фірми на ринку, який аналізується до об'єму ринку.
Кількість фірм	N	Кількість фірм, які розташовані на ринку, який аналізується.
Коефіцієнт варіації ринкової частки	K_v	Визначається співвідношенням квадрату різниці ринкових часток конкуренту в базисний і період, який аналізується, до кількості фірм до середньоарифметичної частки ринку на одну фірму.
Інтенсивність конкуренції за ринковими частками	U_s	Характеризує силу впливу зі сторони конкурентів, які володіють рівною ринковою часткою і вірогідно аналогічною стратегією.

Продовж. табл

1	2	3
Узагальнений показник інтенсивності конкуренції	U	Характеризує загальну міру привабливості ринку, який аналізується.
Темп приросту ринкової частки фірми	T	Визначається зміною ринкової частки фірми у періоді, який аналізується по відношенню до ринкової частки у базовому періоді. Негативні значення свідчать про зменшення ринкової частки, позитивні – про її ріст.
Показник динамічності ринкової частки фірми	ΔS (K)	Характеризує зміну ринкової частки фірми в періоді, який аналізується у порівнянні з базовим.

Узагальнена характеристика конкуренції.

● 1. Показник динаміки ринку (T_m).

$$T_m = \frac{V'_m - V_m}{V_m} + 1$$

V'_m та V_m - об'ємам ринку в кінці періоду, що аналізується і базисного періодів

2. Інтенсивність конкуренції по динаміці.

$$U_t = \frac{1,4 - T_m}{0,7}$$

Якщо прийняти, що:

- а) $T_m > 1,4$, тоді $U_t = 0$, ринок знаходиться у стані прискореного росту чи, інакше темпи росту ринку більше 140, тоді інтенсивність конкуренції по динаміці дорівнює $U_t = 0$;
- б) якщо $T_m < 0,7$, тоді $U_t = 1$ (тобто при умові скорочення ринку на 30% і далі, конкуренти намагаються вижити, а інтенсивність конкуренції максимальна);
- в) якщо існує стан ринку $0,7 < T_m < 1,4$, то $U_t = (1,4 - T_m)/0,7$

Інтенсивність конкуренції по рентабельності ринку (U_r).

$$R_m = \frac{P_r}{V'_m}$$

де: P_r – прибуток сумарний по галузі (або під-ва на ринку);
 V'_m – об'єм ринку у грошовому виразі.

Маючи дані по рентабельності можливо визначити коефіцієнт інтенсивності конкуренції по рентабельності (U_r).

Якщо є нерівність $0 < R_m < 1$, то маємо формулу $U_r = 1 - R_m$.

Інтенсивність конкуренції по ринковим часткам.

- 1. Розрахунок ринкової частки фірми (базисний період):
$$S_i = \frac{V_i}{V_m}$$

де: S_i - ринкова частка конкурентів в базисному періоді,
 V_i - об'єм продажу товару конкурентом;
 V_m – об'єм ринку товару.

Розрахунок ринкової частки фірми у період, який аналізується визначається за формулою:

$$S' = \frac{V'_i}{V'_m}$$

де: S'_i – ринкова частка конкурентів у періоді, який аналізується.
 V'_i – об'єм продажу товару конкурентом;
 V'_m – об'єм ринку товару.

● 2. Коефіцієнт варіації ринкової частки конкурентів

$$K_v = \frac{\sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (S'_i - S_i)^2}{N}}}{S_A}$$

де: SA – середня частка ринку на одну фірму;
 N – кількість фірм-конкурентів;

3. Інтенсивність конкуренції по ринковим часткам (Us).

$$Us = 1 - Kv$$

Чим більше зміна ринкових часток, тим менша конкуренція.

Визначення узагальненої характеристики конкуренції

- Визначення узагальненої характеристики конкуренції (U) проводиться як середньгеометрична наступних показників (U_t – інтенсивність конкуренції по динаміці; U_r – інтенсивність конкуренції по рентабельності; U_s – інтенсивність конкуренції по ринковим часткам).

$$U = \sqrt[3]{U_t * U_r * U_s}$$

- Для спрощення розрахунку можна використовувати середньоарифметичне значення узагальненої характеристики конкуренції.

$$U = \frac{U_t + U_r + U_s}{3}$$

Взаємодія з маркетинговим середовищем

